

Katarzyna MACIEJEWSKA-MIESZKOWSKA

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0003-1623-8788

katarzyna.maciejewska@uwm.edu.pl

Stosunek Polaków do uchodźców w kontekście wojny w Ukrainie

Streszczenie: Eskalacja wojny w Ukrainie w lutym 2022 r. spowodowała migrację uchodźców, której skala w Europie była największa od zakończenia II wojny światowej. Największa liczba uchodźców przekroczyła granicę z Polską i spotkała się z ogromnym, spontanicznym oraz wszechstronnym wsparciem i pomocą Polaków. Znamienne jest, że reakcja ta zasadniczo różniła się od dotychczasowych deklaracji Polaków w zakresie przyjmowania imigrantów i udzielania im statusu uchodźcy. Celem artykułu jest wskazanie czynników, które wpłynęły na stosunek Polaków do uchodźców z Ukrainy oraz form udzielanego im wsparcia. Przyjęta hipoteza badawcza zakłada, że na stosunek Polaków do przyjmowania uchodźców z Ukrainy wpłynęły: urealnienie zagrożenia bezpieczeństwa Polski w wyniku eskalacji konfliktu w Ukrainie do pełnowymiarowej wojny; pozytywne postrzeganie uchodźców z Ukrainy jako osób potrzebujących wsparcia, bliskich kulturowo, których obecność nie zagraża bezpieczeństwu społeczeństwa. W celu zweryfikowania postawionej hipotezy zastosowano następujące metody badawcze: opisową, analizę danych zastanych, porównawczą oraz statystyczną.

Słowa kluczowe: uchodźcy, Polacy, wojna w Ukrainie

Wstęp

Kiedy w badaniach Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) przeprowadzonych w pierwszej dekadzie lutego 2022 r. 68% Polaków deklarowało, że należy być gotowym do udzielenia pomocy innym (Komunikat, 43/2022, s. 1) nie przypuszczało jak szybko dojdzie do weryfikacji ich deklaracji z rzeczywistością. Wprawdzie na przełomie października i listopada 2021 r. informacje o koncentracji wojsk Federacji Rosyjskiej na granicy z Ukrainą były prezentowane w przekazach medialnych, jednak tematem, który dominował w ostatnich miesiącach 2021 r., w kontekście potencjalnego zagrożenia na poziomie bezpie-

czeństwa międzynarodowego Polski, były doniesienia na temat sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i zaistniały tam kryzys migracyjny. To w związku z tym napięciem w stosunkach międzynarodowych w grudniu 2021 r. 64% Polaków obawiało się, że może dojść do konfliktu zbrojnego, a 74% opowiadało się za obecnością organizacji humanitarnych i wolontariuszy na terenach przygranicznych (Komunikat, 160/2021, s. 4). Ponadto 49% uważało, że Polska może być pewna wsparcia sojuszników z NATO w ewentualnej obronie polskich granic (Komunikat, 160/2021, s. 47), co niewątpliwie wpływało na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa. Przeprowadzone w pierwszej połowie stycznia 2022 r. badanie wykazało też, że dla 12,5% respondentów kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej był najważniejszym wydarzeniem dla Polski w 2021 r. (Komunikat, 16/2022, s. 3), a wg 3,8% Polaków najważniejszym wydarzeniem dla świata. O jeden procent mniej ankietowanych wskazywało agresywną politykę Rosji, w tym gromadzenie wojsk rosyjskich na granicy z Ukrainą, jako najważniejsze wydarzenie w skali globalnej (Komunikat, 16/2022, s. 7). Istotny w tym aspekcie jest stosunek ankietowanych do przyjmowania imigrantów¹ przekraczających nielegalnie polską granicę, gdyż ponad połowa badanych (58%) była przeciwna umożliwieniu im wystąpienia o azyl w Polsce, a 66% popierało budowę zapory na granicy, która utrudniałaby jej przekraczanie (Komunikat, 160/2021, s. 2–3).

Mając na uwadze powyższe opinie Polaków oraz fakt, że poczucie bezpieczeństwa jest jedną z najważniejszych i podstawowych potrzeb człowieka oraz tworzonych przez niego społeczności (Klamut, 2012, s. 42–43; Kitler, 2006, s. 25–38; Stańczyk, 2011, s. 162–174), należy traktować poczucie bezpieczeństwa jako zasadniczy czynnik warunkujący

---

¹ W niniejszym artykule określenie imigrant będzie traktowane jako pojęcie szersze wobec terminu uchodźca i dotyczyło osób, które zdecydowały się na imigrację czyli „dobrowolny lub wymuszony ruch ludności obcej, cudzoziemskiej, osiedlającej się na stałe w jakimś kraju; także grupa ludzi osiadła w obcym kraju w wyniku tego ruchu” (Olechnicki, Załęcki, 2002, s. 82.). Natomiast uchodźca to osoba, która „w rezultacie zdarzeń, jakie nastąpiły przed dniem 1 stycznia 1951 r., oraz na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo, która nie ma żadnego obywatelstwa i znajduje się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa” (Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., <http://dziennikustaw.gov.pl/du/1991/s/119/515>, 29.10.2022).

funkcjonowanie społeczne jednostki, jak i danej wspólnoty (Korzeniowski, 2008, s. 88). Naruszenie tej naczelnej potrzeby może powodować, z jednej strony, scalanie się danych grup społecznych przed zagrożeniem zewnętrznym, z drugiej, generować podziały, konflikty, izolacjonizm, a nawet agresję wobec potencjalnego źródła niebezpieczeństwa. Znamienne jest, że sytuacja na Ukrainie oraz wynikające z niej poczucie zagrożenia, jakie zaistniało w wyniku pełnowymiarowej wojny, wywołało wśród większości Polaków zasadniczo inne postawy wobec uchodźców niż te jakie deklarowali w stosunku do osób przekraczających granicę polsko-białoruską. Celem artykułu jest wskazanie czynników, które wpłynęły na stosunek Polaków do uchodźców z Ukrainy oraz form udzielanego im wsparcia. Przyjęta hipoteza badawcza zakłada, że na stosunek Polaków do przyjmowania uchodźców z Ukrainy wpłynęły:

- urealnienie zagrożenia bezpieczeństwa Polski w wyniku eskalacji konfliktu w Ukrainie do pełnowymiarowej wojny;
- pozytywne postrzeganie uchodźców z Ukrainy jako osób potrzebujących wsparcia, bliskich kulturowo, których obecność nie zagraża bezpieczeństwu społeczeństwa.

W celu zweryfikowania postawionej hipotezy zastosowano następujące metody badawcze: opisową, statystyczną, analizę danych zastanych oraz porównawczą.

Stosunek do przyjmowania uchodźców

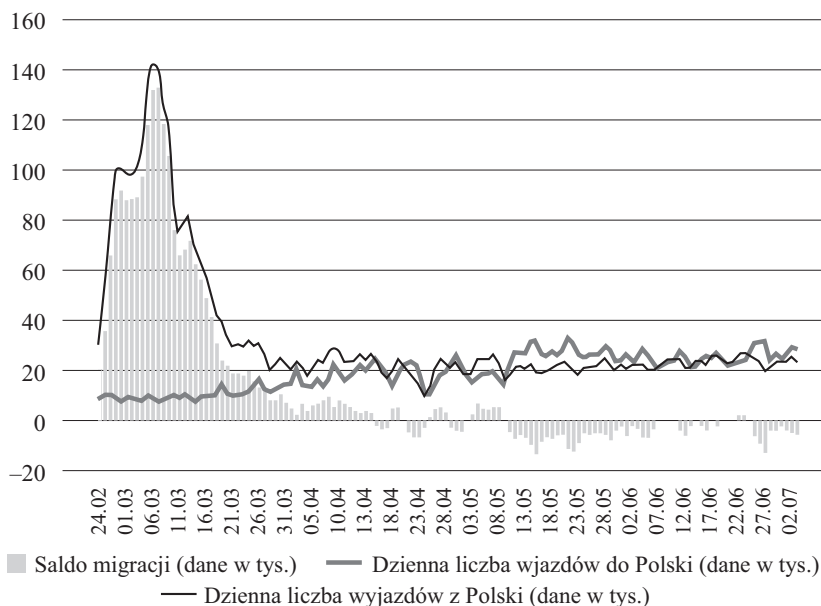
Sukcesywny wzrost przekazów medialnych dotyczących gromadzenia się wojsk rosyjskich przy granicy z Ukrainą oraz kolejne wypowiedzi liderów państw i polityków na temat potencjalnej eskalacji wojny w Ukrainie spowodowały, że w społeczeństwie polskim, na początku stycznia 2022 r., nastąpiła zmiana w ocenie postrzegania źródła zagrożenia państwa z kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej na lęk przed wojną wynikający z napiętej sytuacji na granicy rosyjsko-ukraińskiej. Obawę przed wojną deklarowało w tym okresie 70% respondentów. Istotnym momentem potwierdzającym słuszność obaw przed eskalacją wojny było wyemitowanie 21.02.2022 r. nagrania nadzwyczajnego posiedzenia Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej oraz orędzia do narodu Władimira Putina, w którym poinformował o uznaniu niepodległości tzw. republik ludowych Donieckiej i Ługańskiej oraz podważył suwerenność Ukrainy. Kolejne nadane w nocy z 23 na 24 lutego 2022 r.

orędzie W. Putina było w zasadzie ogłoszeniem rozpoczęcia tzw. wojskowej operacji specjalnej.

Z badań CBOS wynika, że w okresie od 28 lutego do 10 marca 2022 r. 88% ankietowanych śledziło uważnie wydarzenia dotyczące wojny (Komunikat, 38/2022, s. 2), która toczyła się tuż za polską granicą i w zasadzie na żywo była transmitowana w przekazach medialnych. Zarówno doniesienia medialne, jak i informacje napływające do Polaków bezpośrednio od osób przebywających w Ukrainie i doświadczających działań wojennych spowodowały, że w tym czasie 85% Polaków uważało, że wojna w Ukrainie zagraża bezpieczeństwu Polski (Komunikat, 86/2022, s. 2). Tym co w sposób szczególny urealniło zagrożenie wojną i jej konsekwencje był napływ uchodźców, którzy masowo przekraczali granice Ukrainy z sąsiednimi państwami.

Zgodnie z przewidywaniami poprzedzającymi pełnowymiarowy atak na Ukrainę największa liczba uchodźców przekroczyła granicę z Polską

Wykres 1. Przepływy migracyjne na granicy polsko-ukraińskiej w dniach 24.02.–02.07.2022 roku

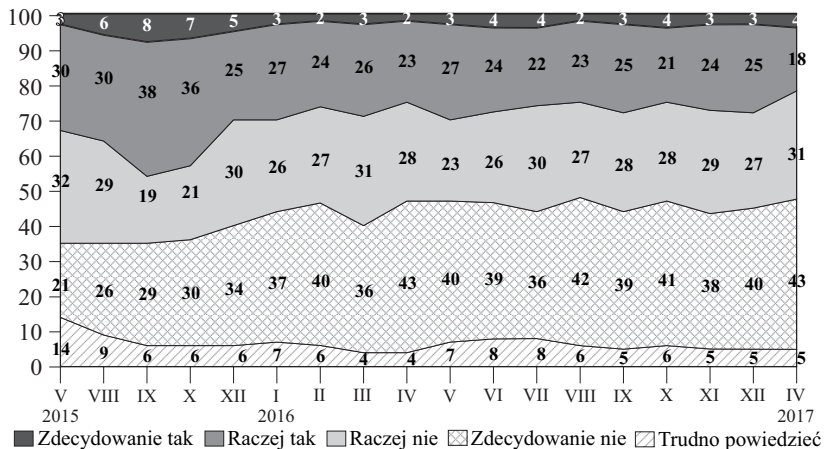
Źródło: PIE, *Pomoc polskiego społeczeństwa dla uchodźców z Ukrainy*, Warszawa, lipiec 2022, s. 8, <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/07/Pomoc-pol-spol-UKR-22.07.2022-D-1.pdf>, 29.10.2022.

(Media, 2022; Widzyk, 2022; Lewicka, 19.02.2022). Z danych przekazanych przez Straż Graniczną w okresie od 24.02.2022 r. do 29.06.2022 r. odprowadzono w przejściach granicznych na kierunku z Ukrainy do Polski 4,408 mln osób, z czego tylko w czasie pierwszego miesiąca wojny 2,2 mln (Mokrzycka, 2022; SG, 2022) (zob. wykres 1). W Europie skala zaistniałego zjawiska była największa od czasu II wojny światowej, gdyż w ciągu miesiąca przybyło do Polski więcej osób niż do Unii Europejskiej w czasie kryzysu migracyjnego w całym 2015 r. (1,83 mln).

Znamienne jest, że odzew na masowy napływ uchodźców z Ukrainy zarówno większości społeczeństwa, jak i władz państwowych był zdecydowanie inny, niż w przypadku osób próbujących przekroczyć granicę polsko-białoruską w 2021 r., a także zaistniały w Europie w 2015 r. kryzys migracyjny wywołany napływem osób pochodzących z państw Bliskiego Wschodu i Afryki (zob. wykres 2). W kwietniu 2017 r. wskaźnik osób sprzeciwiających się przyjęciu uchodźców osiągnął wartość 74%, przy czym 43% było zdecydowanie przeciw (Komunikat, 44/2017, s. 1).

Wykres 2. Stosunek Polaków do relokacji uchodźców z Bliskiego Wschodu i Afryki (w %)

Z powodu dużego napływu uchodźców z Bliskiego Wschodu i Afryki do niektórych państw Unii Europejskiej kraje te nie są w stanie poradzić sobie z tym problemem. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna przyjąć część uchodźców przybywających do Europy?

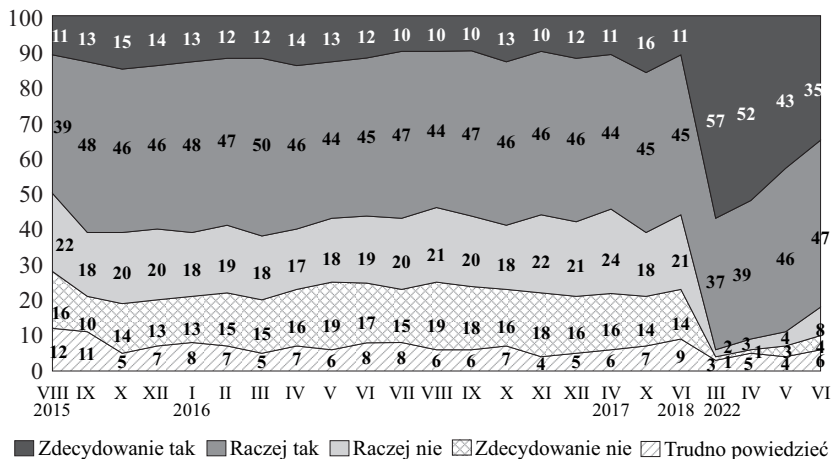

Źródło: Komunikat z badań nr 44/2017, *Stosunek do przyjmowania uchodźców*, CBOS, Warszawa, kwiecień 2017, s. 2.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że w odniesieniu do uchodźców z Ukrainy, nawet w okresie, kiedy większość Polaków była przeciwna relokacji uchodźców z Bliskiego Wschodu i Afryki, większość respondentów deklarowała poparcie dla udzielenia schronienia obywatelom Ukrainy z tych terenów, które były objęte działaniami wojennymi (zob. wykres 3). Apogeum aprobaty dla przyjmowania uchodźców z Ukrainy nastąpiło w momencie pełnowymiarowego ataku Rosji na Ukrainę i na przełomie lutego i marca 2022 r. wynosiło 94%. Osoby uciekające z Ukrainy przed wojną nie były zatem postrzegane jako potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa ani w wymiarze zewnętrznym, ani wewnętrznym. Uchodźcy w tym przypadku byli postrzegani jako ofiary agresji państwa, które może zagrażać również Polsce.

Wykres 3. Stosunek Polaków do przyjmowania ukraińskich uchodźców z terenów objętych konfliktem zbrojnym (w %)

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna przyjmować ukraińskich uchodźców z terenów objętych konfliktem?

Do czerwca 2018 roku pytanie brzmiało: „W związku z konfliktem na wschodzie Ukrainy odnotowano także wzrost liczby uchodźców z tego kraju. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna przyjąć ukraińskich uchodźców z terenów objętych konfliktem?”

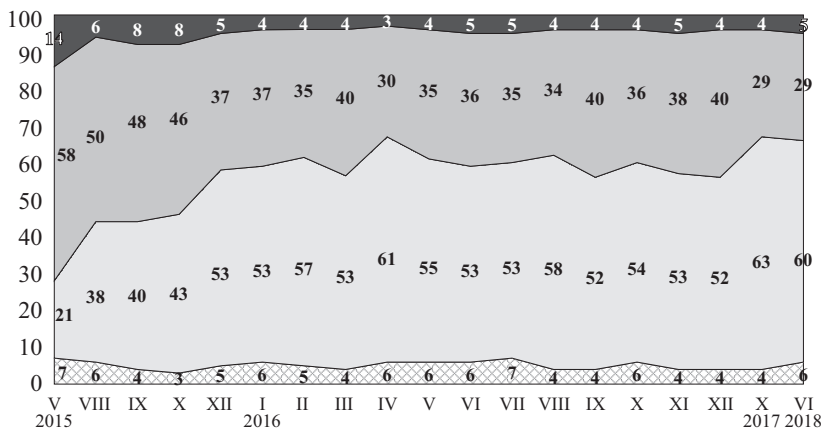
Źródło: Komunikat z badań nr 86/2022, *Polacy w obliczu wojny na Ukrainie*, CBOS, Warszawa, czerwiec 2022, s. 3.

To wyraźne rozróżnienie podejścia Polaków do przyjmowania uchodźców, było wynikiem obaw o własne bezpieczeństwo łączonych

z możliwością wystąpienia ataków terrorystycznych. Wprawdzie każdy zamach na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat powodował, że w deklaracjach respondentów następował wzrost lęku związanego z wystąpieniem zagrożenia, ale dopiero serie kolejnych ataków (poczynając od roku 2015) w państwach UE doprowadziły do sytuacji, gdzie poziom ten waha się w granicach od 50% wzwyż, osiągając najwyższe wskaźniki tuż po wystąpieniu kolejnego aktu terroru. Nasilenie się w stosunkowo krótkim okresie różnych form ataków powodowało, że poczucie zagrożenia utrzymywało się stale na wysokim poziomie, a to rzutowało nie tylko na poglądy Polaków na temat przyjmowania uchodźców z Bliskiego Wschodu i Afryki, ale również na stosunek do przyjmowania uchodźców niezależnie od tego skąd pochodzili (zob. wykres 4). Czynnikiem wpływającym zasadniczo na zmianę nastawienia w tej kwestii były listopadowe zamachy w Paryżu w 2015 r., to „po tych wydarze-

Wykres 4. Stosunek Polaków do przyjmowania uchodźców z terenów objętych konfliktami zbrojnymi (w %)

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna przyjmować uchodźców z krajów objętych konfliktami zbrojnymi?

- Tak, powinniśmy ich przyjmować i pozwolić się osiedlić
- Tak, powinniśmy ich przyjmować do czasu, kiedy będą mogli wrócić do kraju, z którego pochodzą
- Nie, Polska nie powinna przyjmować uchodźców
- Trudno powiedzieć

Źródło: Komunikat z badań nr 87/2018, *Stosunek Polaków i Czechów do przyjmowania uchodźców*, CBOS, Warszawa, lipiec 2018, s. 2.

niach przewagę liczebną zyskali niezgadający się na ich przyjmowanie, którzy od tego momentu stanowią ponad połowę badanych” (Komunikat, 163/2017, s. 1).

Dodatkowym bodźcem wzmacniającym to zjawisko były niewątpliwie informacje medialne o przestępstwach, których część uchodźców dopuszczała się na terenach państw przyjmujących, a także ich niechęcią do asymilacji (zob. wykres 5). Z tego też powodu wystąpiło w opiniach respondentów rozróżnienie w podejściu do uchodźców z Ukrainy oraz państw z Bliskiego Wschodu i Afryki. Stosunek do przyjmowania osób z Bliskiego Wschodu i Afryki był wynikiem postrzegania ich jako katalizatorów zachowań potencjalnie niebezpiecznych, a nie generalnie niechęcią wobec pomocy osobom zagrożonym prześladowaniem i wojną. Potwierdzać to stwierdzenie wydaje się wynik badania przeprowadzonego w pierwszej połowie września 2022 r., na temat aktualnych obaw respondentów. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że migrantów obawiało się 14% ankietowanych, co stanowiło spadek w stosunku do pierwszej dekady lutego 2022 r., a więc przed napływem uchodźców z Ukrainy o 8% (Komunikat, 128/2022, s. 2).

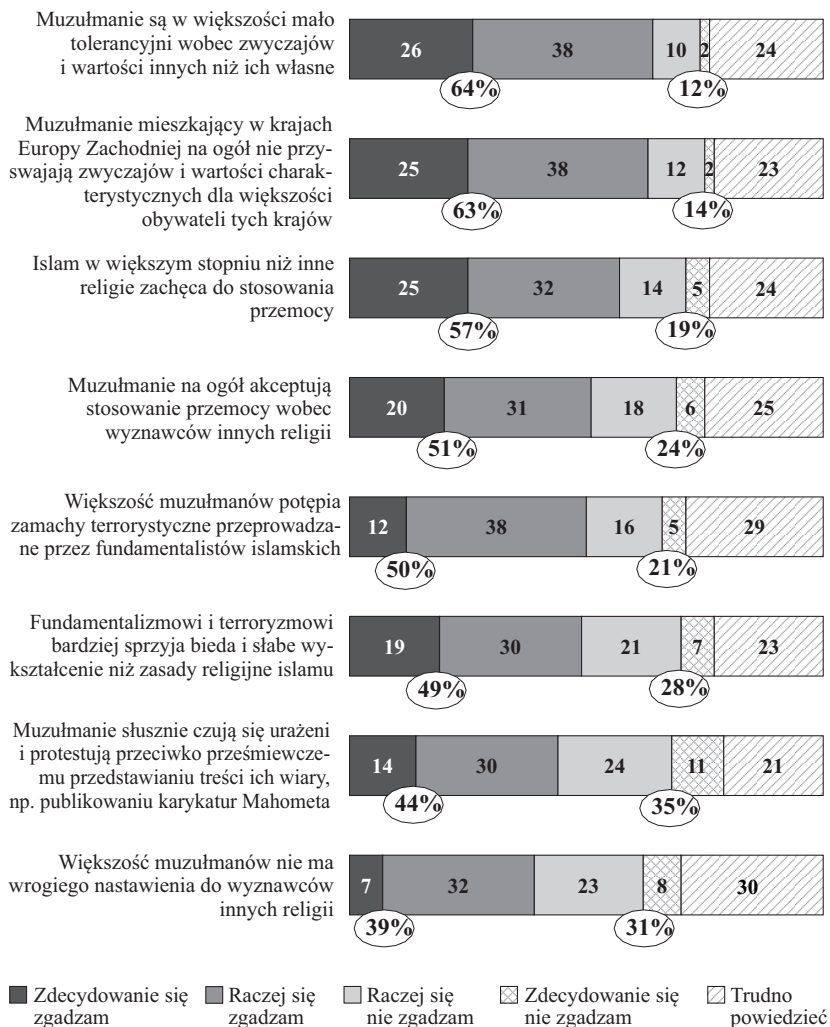
Pozytywna i spontaniczna reakcja społeczeństwa polskiego, w pierwszych tygodniach wojny, na uciekających i potrzebujących pomocy Ukraińców była nie tylko natychmiastowa, ale też wszechstronna. Co znamienne na przełomie marca i kwietnia 82% respondentów stosunek Polaków do uchodźców z Ukrainy określiło jako pozytywny, 81% uważało, że również na poziomie lokalnym, wśród osób mieszkających w najbliższej okolicy ankietowanych, nastawienie do uchodźców jest pozytywne (Komunikat, 62/2022, s. 5).

Kształtowaniu się takiej reakcji Polaków sprzyjała jednoznaczna postawa władz państwowych, które na przełomie stycznia i lutego deklarowały poparcie dla władz Ukrainy oraz zapewniały o wszelkich możliwych formach wsparcia w sytuacji wystąpienia pełnowymiarowego ataku Rosji. Polski rząd jeszcze przed 24 lutego przyjął m.in. program „Pomoc dla Ukrainy” oraz powołał międzyresortowe grupy robocze ds. przyjmowania uchodźców oraz rannych z Ukrainy, co stanowiło wyraźny sygnał otwarcia się na potrzebujących pomocy obywateli Ukrainy. Ponadto w wystąpieniach publicznych przedstawiciele najważniejszych władz państwowych wyrażali gotowość przyjęcia uchodźców i wsparcia Ukrainy (Kozłowski, 2022; Potocka, 2022). Prezydent Andrzej Duda w orędziu wygłoszonym 24 lutego stwierdził m.in.: „Musimy być przygotowani do przyjęcia wielu uchodźców z Ukrainy. Ludzi, którzy będą

Wykres 5. Opinie Polaków o muzułmanach i islamie w 2015 roku

Czy zgadza się pan(i) z następującymi stwierdzeniami czy też nie?

Źródło: Komunikat z badań nr 37/2015, *Postawy wobec islamu i muzułmanów*, CBOS, Warszawa, marzec 2015, s. 8.

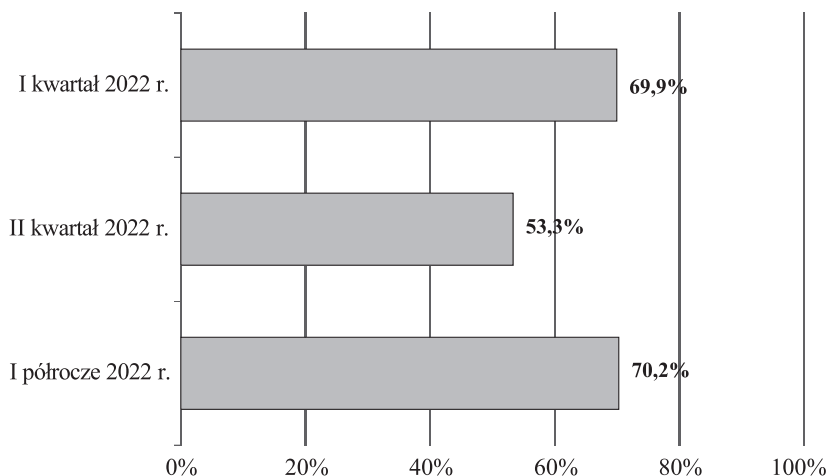
u nas szukać bezpiecznego schronienia przed tragedią wojny. Jestem przekonany, że okażemy im solidarność i udzielimy wszelkiej możliwej

pomocy” (*Oreǳcie*, 2022). Premier Mateusz Morawiecki tego samego dnia w trakcie wystąpienia w Sejmie zwrócił się bezpośrednio do obywateli Ukrainy słowami: „Drodzy nasi sąsiedzi z Wschodu – ci, którzy już znaleźli tu pierwszy swój dom i ci, którzy macie tutaj swój drugi dom oraz ci z was, którzy prawdopodobnie do Polski przybędą. Nie zostawimy was w potrzebie. Jesteśmy razem z wami” (Potocka, 2022). Zarówno deklaracje dotyczące pomocy oraz informacje na temat przygotowań do przyjęcia uchodźców wskazywały na zdecydowaną zmianę w narracji władz w stosunku do osób uciekających do Polski przed wojną. Zmiana ta była widoczna także w języku wypowiedzi decydentów politycznych oraz szeroko rozumianych elit politycznych, którzy w stosunku do uchodźców z Ukrainy stosowali takie określenia jak np. sąsiedzi, goście czy przyjaciele.

Skala i formy społecznej pomocy uchodźcom

Udzielenie różnych form wsparcia i pomocy uchodźcom w pierwszych dwóch tygodniach wojny zadeklarowało 68% respondentów (Komunikat, 38/2022, s. 1). Są one zbieżne z danymi przedstawionymi przez Główny Urząd Statystyczny (GUS), zgodnie z którymi „w okresie od 24.02.2022 do 30.06.2022 r. 70,2% gospodarstw domowych w Polsce udzieliło pomocy mieszkańcom objętej wojną Ukrainy [...]. W obu kwartałach, wśród gospodarstw domowych pomagających, najczęściej wskazywanymi formami pomocy były: przekazywanie darów rzeczowych – około 4/5 gospodarstw domowych oraz pomoc pieniężna (bezpośrednia lub poprzez organizacje) – około 2/3 spośród nich” (GUS, 2022) (zob. wykres 6). Pomoc ta obejmowała zarówno wsparcie udzielane uchodźcom w Polsce, jak osobom które pozostały w Ukrainie.

W skali poszczególnych województw odsetek gospodarstw domowych zaangażowanych w te działania w I kwartale 2022 r. wahał się od 58,5% do 83,6% (zob. wykres 7). Liderami w tym zakresie były województwa podkarpackie (83,6%) oraz mazowieckie (78,0%) (GUS, 2022). Istotne jest także to, że w I kwartale, gdy liczba przybywających uchodźców była największa i wymagała natychmiastowej mobilizacji na niespotykaną do tej pory w Polsce skalę, w żadnym z województw nie był on niższy niż 58%. Symbolem tej bezprecedensowej mobilizacji w zakresie udzielania pomocy był m.in. fakt spontanicznego przyjmowania

Wykres 6. Odsetek gospodarstw domowych, które udzieliły pomocy mieszkańcom Ukrainy w I i II kwartale oraz w I półroczu 2022 r.

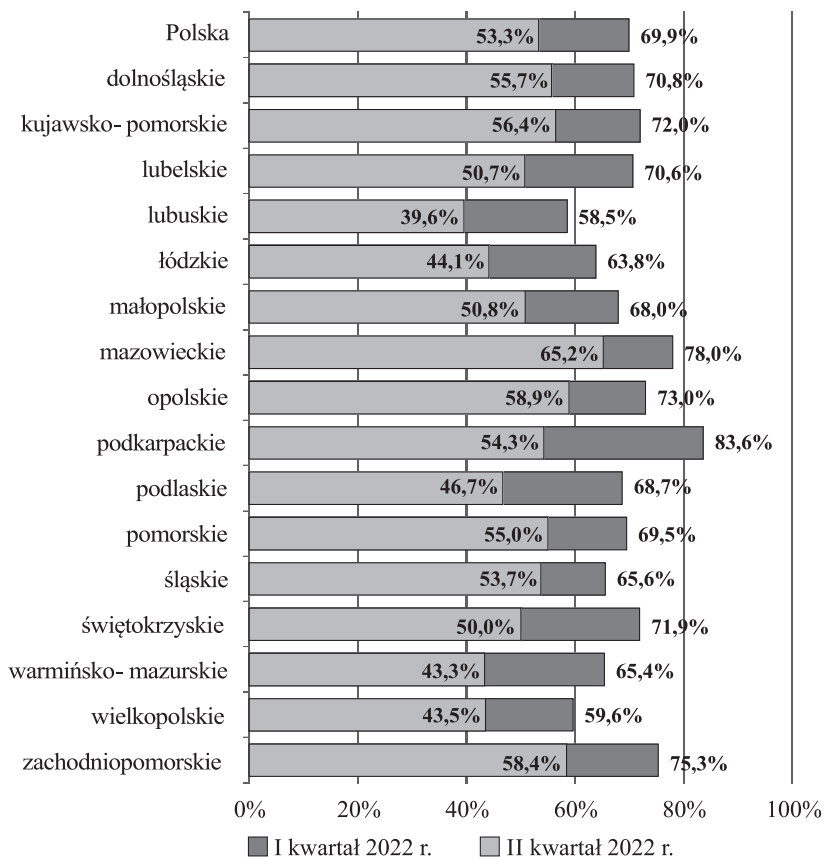
Źródło: GUS, *Pomoc udzielona przez gospodarstwa domowe mieszkańcom Ukrainy w I półroczu 2022 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, 27.10.2022, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/pomoc-udzielona-przez-gospodarstwa-domowe-mieszkancom-ukrainy-w-pierwszym-polroczu-2022-r-w-swietle-wynikow-badania-budzetow-gospodarstw-domowych,34,1.html#_ftn1, 29.10.2022, s. 1.

uchodźców bezpośrednio do swoich domów lub udostępniania im prywatnych zasobów mieszkaniowych. Z danych przedstawionych przez Polski Instytut Ekonomiczny wynika, że 7% ankietowanych zadeklarowało (w okresie 25.04–19.05.2022) tę formę wsparcia. Ponadto ta „forma pomocy zasługuje na szczególną uwagę przede wszystkim ze względu na fakt, że zakwaterowanie udzielane uchodźcom przez osoby prywatne w istotny sposób zaważyło na możliwości przyjęcia do Polski tak znacznej liczby osób. Dane administracyjne wskazują, że do dnia 2.07, kiedy to w systemie PESEL zarejestrowanych było już 1 mln 207 tys. osób, 357 tys. skorzystało ze zorganizowanego zakwaterowania [...]. Oznacza to, że większość uchodźców przebywających wówczas w Polsce korzystała z zakwaterowania prywatnego – w formie rynkowej (głównie najem) bądź przez czasowe lub stałe zamieszkiwanie w czyimś domu lub mieszkaniu” (PIE, 2022, s. 23).

W kwietniu ankietowani przez CBOS Polacy najczęściej jako formy udzielonej pomocy wskazywali przekazywanie rzeczy, np. żywności,

ubrań, artykułów higienicznych (46%) oraz wsparcie finansowe (36%) (zob. wykres 8).

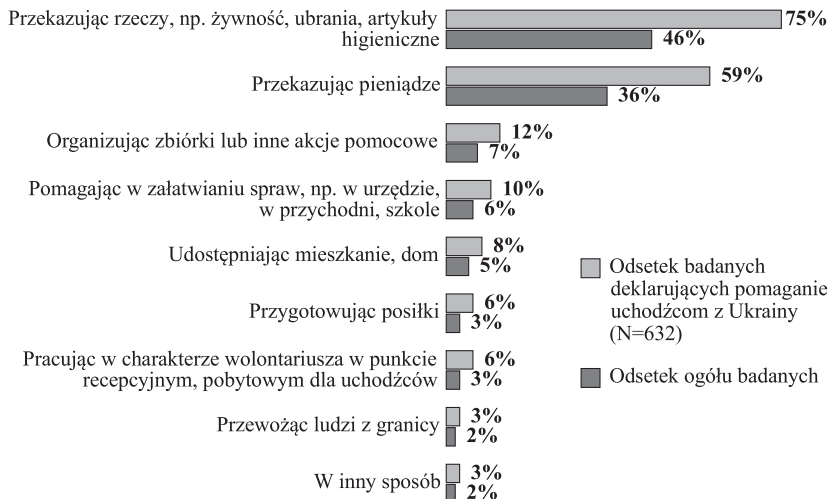
Wykres 7. Odsetek gospodarstw domowych, które udzieliły pomocy mieszkańcom Ukrainy w I i II kwartale 2022 r. według województw

Źródło: GUS, 2022, s. 4.

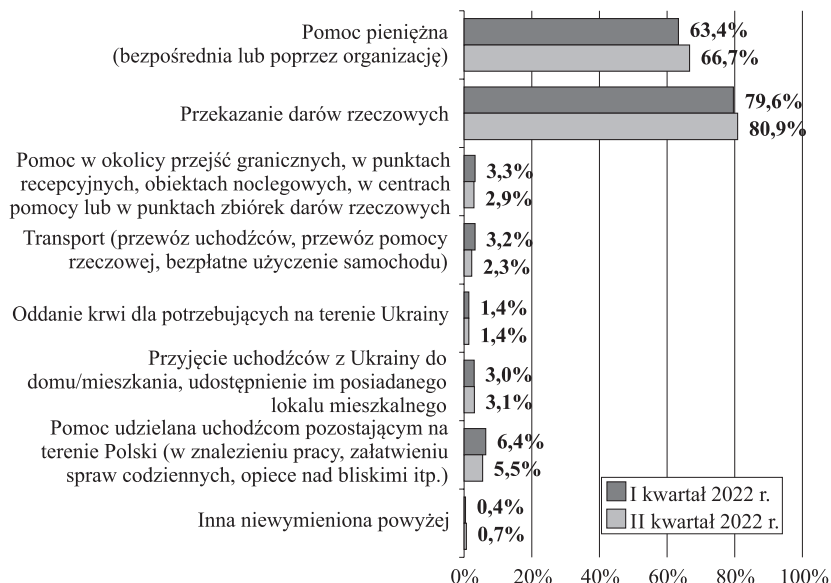
Te dwie formy pomocy dominowały przez cały I i II kwartał (zob. wykres 9), a „najwyższy udział gospodarstw domowych udzielających pomocy mieszkańcom Ukrainy wystąpił wśród gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek – 81,2% w I kwartale 2022 r. i 63,6% w II kwartale 2022 r. oraz gospodarstwach pracowników – odpowiednio 74,9% i 57,4%” (GUS, 2022).

Wykres 8. Formy pomocy udzielanej uchodźcom z Ukrainy

Źródło: Komunikat z badań nr 62/2022, *Polacy wobec uchodźców z Ukrainy*, op. cit., s. 8.

Wykres 9. Odsetek gospodarstw domowych, które udzieliły pomocy mieszkańcom Ukrainy w I i II kwartale 2022 r. według rodzajów pomocy

Źródło: GUS, 2022, s. 2.

W kwietniu Polacy pytani o ocenę działań pomocowych uważali w większości, że jest ona wystarczająca (67%). Najlepiej ocenili w tej kwestii zwykłych ludzi, ich działania dobrze oceniło 96% ankietowanych z czego bardzo dobrze 55%. Na drugim miejscu znalazły się organizacje pozarządowe 85%, z czego 34% bardzo dobrze, a na trzecim samorządy uzyskujące odpowiednio 83% i 26%. Działania władz państwowych dobrze oceniło 79%, w tym 21% bardzo dobrze (Komunikat, 62/2022, s. 10). W odniesieniu do wsparcia przez państwo 87% respondentów uważało, że władze powinny pomóc uchodźcom w utrzymaniu się przez pierwsze miesiące wojny, a 85% w znalezieniu pracy (Komunikat, 101/2022, s. 9).

Zakończenie

Wsparcie jakie okazali Polacy uchodźcom z Ukrainy jest zjawiskiem niespotykanym i wskazywanym jako unikatowe, zarówno co do skali, jak i wszechstronności. Znamienne jest też to, że pomimo upływu czasu postawa ta wobec uchodźców nie ulegała zasadniczej zmianie, przy jednoczesnej weryfikacji zakresu pomocy, formy oraz podmiotów, które jej udzielały. Czynnikiem, które niewątpliwie przyczyniły się do powszechnego i wieloaspektowego zaangażowania się w pomoc uchodźcom było urealnienie zagrożenia wojną i niejako unaocznienie jej przez przekazy medialne, w tym ukazanie tragedii uchodźców. Narracja zarówno medialna, jak i charakteryzująca wypowiedzi władz państwowych sprzyjała postrzeganiu uchodźców z Ukrainy jako osób potrzebujących wsparcia, bliskich sąsiadów znajdujących się w sytuacji kryzysowej.

Wraz z przedłużaniem się wojny zagadnienie pomocy uchodźcom w pewnym stopniu zmieniło charakter i skalę, co nie oznacza, że znikło z pola widzenia zarówno mediów, jak i osób, które zaangażowały się w działania na rzecz pomocy Ukraińcom. Tendencje w podejściu do osób szukających schronienia w Polsce wyraźnie były jednak zależne od sposobu ich postrzegania i rozróżnienia na uchodźców i imigrantów, a także związane z oceną możliwości ich asymilacji w społeczeństwie. Istotne i znamienne było też pozytywne i sprzyjające przyjmowaniu uchodźców nastawienie władz państwowych, których przedstawiciele jeszcze przed 24 lutego 2022 r. wręcz podkreślali, że zarówno państwo polskie, jak i społeczeństwo jest gotowe na udzielenie pomocy, wsparcia i schronienia Ukraińcom na wypadek pełnowymiarowej agresji Rosji. Orędzie prezydenta Andrzeja Dudy i wystąpienie premiera Mateusza Morawiec-

kiego w dniu ataku wojsk rosyjskich były bezpośrednim i jednoznacznym wskazaniem do tego jak postrzegane będą w Polsce osoby szukające schronienia, nie jako uchodźcy, ale goście, sąsiedzi i przyjaciele. Zarówno oficjalna narracja polityczna, jak i reakcja społeczeństwa były w tym aspekcie zgodne.

Bibliografia

Literatura:

- Kitler W. (2006), *Potrzeby i wyzwania w zakresie bezpieczeństwa społeczności lokalnej*, w: *Realizacja zadań bezpieczeństwa przez samorząd terytorialny*, red. W. Kitler, Z. Piątek, Stowarzyszenie Ruch Wspólnot Obronnych, Warszawa.
- Klamut R. (2012), *Bezpieczeństwo jako pojęcie psychologiczne*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej, Ekonomia i Nauki Humanistyczne”, z. 19.
- Korzeniowski L. F. (2008), *Securitologia. Nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*, European Association for Security, Kraków.
- Olechnicki K., Zalecki P. (2002), *Słownik socjologiczny*, Wydawnictwo Graffiti BC, Toruń.
- Stańczyk J. (2011), *Bezpieczeństwo jako jedna z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego”, nr 1.

Zasoby internetowe:

- Kozłowski P., *Polska przyjmie tylu uchodźców z Ukrainy, ilu będzie trzeba. Jest deklaracja MON*, 21.02.2022, <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8362602,uchodzcy-ukraina-polska.html>, 29.10.2022.
- Lewicka A., *Ilu uchodźców z Ukrainy Polska jest w stanie przyjąć? Przydacz odpowiada*, 19.02.2022, <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8360832,uchodzcy-polska-ukraina-granica.html>, 29.10.2022.
- Media: Europa przygotowuje się na falę uchodźców z Ukrainy, Polska najważniejszym krajem przyjmującym*, 22.02.2022, <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/8363250,media-europa-przygotowuje-sie-na-fale-uchodzcow-z-ukrainy-polska-najwazniejszym-krajem-pryjmujacym.html>, 29.10.2022.
- Mokrzycka K., *Do Polski w miesiąc trafiło więcej uchodźców niż do całej UE w czasie kryzysu migracyjnego w 2015 r.*, 24.03.2022, <https://300gospodarka.pl/explainer/do-polski-w-miesiac-trafilo-wiecej-uchodzcow-niz-do-calej-ue-w-czasie-kryzysu-uchodzczego-w-2015>, 29.10.2022.
- Orędzie prezydenta Andrzeja Dudy po wybuchu wojny na Ukrainie*, 24.02.2022, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-02-24/prezydent-duda-ukraincy-bronia-wolnosc-nas-wszystkich/>, 29.10.2022.
- Potocka J., *Polska gotowa na przyjęcie uchodźców z Ukrainy. Premier: Jesteśmy z wami*, 24.02.2022, <https://www.rmfm24.pl/raporty/raport-wojna-z-rosja/news->

polska-gotowa-na-przyjecie-uchodzcow-z-ukrainy-premier-jeste-nId, 5852994#crp_state=1, 29.10.2022.

SG, https://twitter.com/Straz_Graniczna?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1543113766287581184%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2F300gospodarka.pl%2Fnews%2Fuchodzczy-z-ukrainy-w-polsce-liczba, 29.10.2022.

Widzyk A., *SZ: Polska przygotowuje się na przyjęcie uchodźców z Ukrainy*, 15.02.2022, <https://www.dw.com/pl/sz-polska-przygotowuje-si%C4%99-na-przyj%C4%99cie-uchod%C5%BAc%C3%B3w-z-ukrainy/a-60782038>, 29.10.2022.

Dokumenty, raporty, komunikaty:

GUS, *Pomoc udzielona przez gospodarstwa domowe mieszkańcom Ukrainy w I półroczu 2022 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, 27.10.2022, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/pomoc-udzielona-przez-gospodarstwa-domowe-mieszkancom-ukrainy-w-pierwszym-polroczu-2022-r-w-swietle-wynikow-badania-budzetow-gospodarstw-domowych,34,1.html#_ftn1, 29.10.2022.

Komunikat z badań nr 101/2022, *Polacy wobec wojny na Ukrainie i ukraińskich uchodźców*, CBOS, Warszawa, sierpień 2022.

Komunikat z badań nr 128/2022, *Obawy Polaków u progu jesieni*, CBOS, Warszawa, październik 2022.

Komunikat z badań nr 16/2022, *Wydarzenie roku 2021 w Polsce i na świecie*, CBOS, Warszawa, luty 2022.

Komunikat z badań nr 160/2021, *Opinia publiczna wobec kryzysu na granicy z Białorusią*, CBOS, Warszawa, grudzień 2021.

Komunikat z badań nr 163/2017, *Stosunek do przyjmowania uchodźców*, CBOS, Warszawa, grudzień 2017.

Komunikat z badań nr 37/2015, *Postawy wobec islamu i muzułmanów*, CBOS, Warszawa, marzec 2015.

Komunikat z badań nr 38/2022, *Polacy wobec rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, CBOS, Warszawa, marzec 2022.

Komunikat z badań nr 43/2022, *Polacy o altruizmie przed falą migracji z Ukrainy*, CBOS, Warszawa, marzec 2022.

Komunikat z badań nr 44/2017, *Stosunek do przyjmowania uchodźców*, CBOS, Warszawa, kwiecień 2017.

Komunikat z badań nr 62/2022, *Polacy wobec uchodźców z Ukrainy*, CBOS, Warszawa, kwiecień 2022.

Komunikat z badań nr 86/2022, *Polacy w obliczu wojny na Ukrainie*, CBOS, Warszawa, czerwiec 2022.

Komunikat z badań nr 87/2018, *Stosunek Polaków i Czechów do przyjmowania uchodźców*, CBOS, Warszawa, lipiec 2018.

Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., <http://dziennikustaw.gov.pl/du/1991/s/119/515>, 29.10.2022.

PIE, *Pomoc polskiego społeczeństwa dla uchodźców z Ukrainy*, Warszawa, lipiec 2022, <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/07/Pomoc-pol-spol-UKR-22.07.2022-D-1.pdf>, 29.10.2022.

Attitude of Poles Towards Refugees in the Context of the War in Ukraine

Summary

Escalation of the war in Ukraine in February 2022 caused a migration of refugees, the scale of which was the largest in Europe since the end of World War II. The biggest number of refugees crossed the border with Poland and received huge, spontaneous, and comprehensive support and assistance from Poles. It is remarkable that this reaction was fundamentally different from the previous declarations of Poles about accepting immigrants and granting them refugee status. The article aims to indicate the factors which influenced the attitudes of Poles towards refugees from Ukraine and forms of support provided to them. The adopted research hypothesis assumes that the attitude of Poles to receiving refugees from Ukraine was influenced by: making the threat to Poland's security more realistic as a result of the escalation of the conflict in Ukraine to a full-scale war; positive perception of refugees from Ukraine as people in need of support and culturally close, whose presence does not threaten the safety of Polish society. In order to verify the hypothesis, the following research methods were used: descriptive method, stagnant data analysis, comparative method, and statistical method.

Key words: refugees, Poles, war in Ukraine

